

**UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE DREPT**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ
A REPUBLICII SERBIA ȘI A ROMÂNIEI**

Conducător științific de doctorat:
Prof. univ. dr. Viorel Pașca

Doctorand:
Darian Rakitovan

Timișoara, 2017.

Criminalitatea organizată reprezintă unul dintre cele mai complexe și mai periculoase genuri de infracționalitate.

În ultimul timp pe continentul european (și nu numai), extinderea criminalității organizate și creșterea numărului de grupuri infracționale organizate este mai mult decât evidentă.

Cert este faptul că instabilitatea politică, corupția și dezvoltarea economică slabă creează condiții favorabile pentru expansiunea acestor organizații criminale. Astfel, în țările din Europa Centrală și Europa de Est care au trecut prin procesul de tranziție, odată cu trecerea de la economia de stat la economia de piață și odată cu trecerea de la regimul autoritar la regimul democratic, criminalitatea organizată a atins cote alarmante. Pe de altă parte, extinderea Uniunii Europene, deschiderea granițelor și circulația nestingherită în cadrul ei, pe lângă lucrurile pozitive pe care le-a adus, în același timp a sporit și creșterea criminalității, mai ales a celei organizate. Astfel, schimbările politice de la finele secolului trecut, care în mare măsură au înlesnit liberalizarea legăturilor dintre oameni și organizații de pe continentul european, au înlesnit și legăturile dintre infractori și organizațiile lor ilicite de pe aceste spații. Grupurile infracționale organizate în astfel de condiții au penetrat aproape toate domeniile profitabile.

Aceste grupuri criminale bine organizate s-au infiltrat în aproape toate zonele vitale ale economiei și vieții politice naționale, cu tendința să se extindă în afara granițelor, pe un spațiu cât mai mare, regional, sau chiar mondial, folosind în acest scop diverse metode de violență, corupție și șantaj, reprezentând un pericol direct enorm pentru societatea contemporană. Organizațiile criminale mereu își extind rețelele, iar modurile de acțiune le sunt în continuă transformare, pe parcursul timpului evoluând în așa măsură încât actualmente sunt deosebit de complexe și greu de descoperit. Astfel de organizații infracționale au reușit, pe de o parte, să organizeze și să controleze în întregime traficul ilegal de stupefiante, persoane, organe, arme și muniție, de materiale strategice, etc. prin care se acaparează surse financiare enorme, iar pe altă parte să înființeze și să controleze bănci, hoteluri, cazinouri, echipe de sport etc. prin intermediul cărora în mod organizat se „spală banii” dobândiți în acest fel.

În consecință, în prezent, criminalitatea organizată reprezintă un fenomen planetar și o problemă complexă pentru toate statele lumii, inclusiv pentru Republica Serbia și România.

De aceea, problema criminalității organizate necesită schimb permanent de informații, muncă intensivă coordonată, colaborare strânsă între poliții, servicii specializate, agenții de securitate, organe juridice și alte organe de stat din toate țările, precum și luare de măsuri

sistematice în cadrul organizațiilor internaționale competente pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen și armonizarea sistemelor penale naționale.

În acest context, evident că strategia pentru prevenirea și combaterea criminalității organizate, trebuia proiectată la un nivel mult mai larg, nemaiputând rămâne sub nici un mod în cadrul strict național. Reacția împotriva acestui fenomen trebuie să fie explicită, coordonată, coerentă, multidisciplinară, completă și internațională. Situația gravă a generat un răspuns pozitiv din partea Organizației Națiunilor Unite, Uniunii Europene, a altor organizații regionale și a majorității guvernelor naționale, astfel încât astăzi această sferă este reglementată într-un număr semnificativ de documente juridice naționale și internaționale.

Teza de doctorat „*Criminalitatea organizată în legislația penală a Republicii Serbia și a României*” analizează evaluativ și comparativ normele penale privind criminalitatea organizată din legislația internațională, europeană și națională. În acest sens în teză este prezentat și analizat normativul din cadrul O.N.U., Consiliul Europei, Uniunea Europeană și mai ales legislația materială și procesuală din Republica Serbia și România.

Astfel, este evidențiat în ce măsură interacționează normele penale existente pentru prevenirea și combaterea criminalității organizate, și identificat în ce măsură se aseamănă normele penale din legislația acestor două țări – Serbia și România, dacă acestea reușesc să cuprindă în mod satisfăcător dimensiunea fenomenologică a criminalității organizate, și cât de mult s-au receptat și adaptat reglementărilor europene și internaționale.

Fiind ghidați de ideea că, pentru a îmbunătăți legislația, teoria este cea care trebuie să exercite o influență pozitivă asupra legiuitorului, în scopul îmbunătățirii cadrului normativ al ambelor țări, în lucrare sunt subliniate distinct acele soluții normative ale unei țări, dar care lipsesc din corpul normativ al celeilalte țări, precum și acele soluții care, în opinia noastră, sunt mai oportune, respectiv mai puțin inspirate în reglementările unei țări, în comparație cu soluțiile similare din legislativul celeilalte țări.

Totuși, indiferent de cât de bine este reglementat acest domeniu, dacă legile nu au aplicabilitate în practică, precum și dacă nu se iau măsurile necesare în vederea combaterii cauzelor sociale și economice care au adus și care întrețin acest fenomen, rezultatele în lupta împotriva criminalității organizate nu pot fi cele așteptate.

Cercetarea comparativă a instituțiilor juridice, pe lângă faptul că ajută la o mai bună înțelegere a normelor juridice, poate avea și un impact puternic asupra cooperării bilaterale între organismele de stat care adoptă sau aplică aceste reglementări. Această cooperare este

importantă în special între două state vecine, prietene, în care circumstanțele sociale, conștiința cetățenilor, obiceiurile, cultura, etc. sunt relativ similare.

Plecând de la aceste certitudini s-a propus realizarea acestei teze cu ideea ca lucrarea să contribuie la îmbunătățirea cadrului legislativ în materie precum și la realizarea unui răspuns ferm împotriva criminalității organizate în Republica Serbia și România.

Teza de doctorat urmărește, în baza prezentării legislațiilor penale în Republica Serbia și România privind criminalitatea organizată și a analizei comparative a acestora, precum și a opiniei formate despre eficiența sistemelor juridice în rezolvarea problemei criminalității organizate, să contribuie la determinarea direcțiilor și modalităților de acțiune în lupta împotriva acestui fenomen negativ extrem de periculos, prin „învățarea” reciprocă a acestor două state din reglementările și experiențele pe care celălalt stat le are.

Așadar, abordarea unui asemenea subiect prezintă fără îndoială un interes deosebit, nu doar pe plan științific, contribuind la prezentarea, analiza, clarificarea și compararea instituțiilor juridice penale care se referă la criminalitatea organizată, ci și pe plan practic, intenția fiind îndreptată spre îmbunătățirea sistemului penal al Serbiei și al României și spre întărirea cooperării judiciar-penale între aceste două state învecinate.

Subiectul vast și complex abordat în teza de doctorat intitulată „*Criminalitatea organizată în legislația penală a Republicii Serbia și a României*” este analizat în trei părți.

Considerând că în elaborarea strategiei de combatere a criminalității organizate singura secvență corectă a acțiunilor juridice este, în primul rând, definirea conceptuală a criminalității organizate, urmată de reglementarea materială a fenomenului și de implementarea instituțiilor generale de drept material penal și, în cele din urmă, construirea procedurii penale adecvate pentru detectarea și dovedirea acesteia, această ordine și acest sistem sunt respectate și în lucrarea noastră.

Pornind de la ideea că primul și cel mai important pas spre înțelegerea oricărui fenomen social, astfel și al criminalității organizate, este determinarea definiției acestuia, prima parte a tezei de doctorat, condiționat spus – „partea introductiv-teoretică”, abordează minuțios însăși definiția noțiunii de criminalitate organizată. Acest lucru este efectuat de-a lungul a șase capitole. Mai întâi sunt prezentate și analizate unele dintre cele mai importante definiții doctrinare ale noțiunii date de către cunoscuți teoreticieni internaționali, sârbi și români. Urmează apoi o abatere necesară de la teorie la normativ. Așadar, pentru o mai bună înțelegere și o abordare mai cuprinzătoare a definiției, am fost nevoiți ca, despre definiția normativă a conceptului de criminalitate organizată, respectiv a grupului infracțional

organizat, să scriem în această parte „teoretică” a studiului și nu în partea normativă. În această ordine de idei, după capitolul „Definiții doctrinare ale criminalității organizate” a urmat prezentarea definițiilor noțiunilor de *criminalitate organizată*, respectiv *grup infracțional organizat*, cuprinse în unele acte internaționale și în legile sârbe și române. În capitolul denumit „Caracteristicile dominante ale criminalității organizate”, conținutul fenomenologic al criminalității organizate este împărțit în mai multe părți, astfel încât sunt determinate și supuse unei analize elementele de bază și caracteristicile distinctive ale acesteia. Ca urmare a acestei analize empirice, drept concluzie sunt propuse două definiții originale ale noțiunii de criminalitatea organizată, iar la finalul acestei părți este realizată o scurtă comparație între criminalitatea organizată și alte forme de criminalitate similare precum criminalitatea transnațională, criminalitatea internațională, criminalitatea transfrontalieră, criminalitatea profesională, criminalitatea „gulerelor albe”, etc.

Partea a doua și partea a treia au o natură analitico-normativă, orientate în primul rând spre prezentarea legislațiilor penale sârbe și române în materie și spre analiza comparativă a acestora. La aceste părți sunt prezentate, detaliat comentate și comparativ analizate normele din legislațiile în vigoare ale celor două țări, evidențiindu-se atât aspectele pozitive cât și deficiențele soluțiilor normative, și oferindu-se unele direcții posibile de dezvoltare a legislativului prin propuneri *de lege ferenda* pentru îmbunătățirea soluțiilor *de lege lata* în acest domeniu. Bineînțeles, pentru ca prezentarea și analiza normativului să fie completă, în aceste capitole pe scurt sunt prezentate și prevederile convențiilor internaționale în domeniu, și modul în care acestea au fost implementate în legislațiile naționale.

Partea a doua a acestei teze prezintă aspectele de drept material penal ale criminalității organizate, orientându-se spre pluralitatea de infractori și spre formele de manifestare ale acesteia, precum și spre analiza locului criminalității organizate în partea specială a Codului penal¹ al Serbiei și Noului Cod penal² al României, accentul fiind pus pe comentarea infracțiunii de asociere în vederea comiterii de infracțiuni prevăzute la art. 346 C.pen. al Republicii Serbia și a infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat prevăzută la art. 367 N.C.pen. al României, infracțiuni care esențial reprezintă conținutul de bază al criminalității organizate. Reiterăm că, deși considerăm că problema definiției normative a noțiunii de criminalitate organizată prin natura sa, are caracter pur material, respectiv că noțiunea de criminalitate organizată ar trebui să fie stabilită în cadrul legii penale materiale,

¹ Codul penal, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Serbia, nr. 85/2005, nr. 88/2005, nr. 107/2005, nr. 72/2009, nr. 111/2009, nr. 121/2012, nr. 104/2013 și nr. 108/2014.

² Noul Cod penal, Legea nr. 286/2009 publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 510 din 24 iulie 2009.

pentru o mai bună înțelegere și o abordare mai cuprinzătoare a definiției, am fost nevoiți ca despre definiția normativă a conceptului de criminalitate organizată, respectiv a grupului infracțional organizat, să scriem în partea anterioară – în cea „teoretică” a studiului (și nu în această parte normativă). În această ordine de idei, această parte a conținutului material al criminalității organizate nu este dezbătută la acest capitol normativ, ea fiind „transferată” în partea anterioară a tezei.

În lumea modernă s-a arătat că instrumentele prevăzute de procedurile penale obișnuite al tipului tradițional de drept procedural penal continental creat cu două secole în urmă într-un mediu social semnificativ diferit de cel de astăzi, nu mai sunt adecvate și suficiente pentru ca statul să beneficieze cu succes de dispozițiile penale de fond în sancționarea infractorilor. Ideea prezentă de mult timp în doctrina dreptului procesual penal conform căreia pe lângă tipul tradițional de procedură penală, să se introducă și unele modele noi de proceduri speciale diferite, care să fie mai bine adaptate materiei penale, caracteristicilor și complexității ei, specificului inculpatului, etc., precum și cerințelor practicii pentru simplificarea unor forme procedurale, concepte și mecanisme complexe, se poate spune că a devenit o tendință în cele din urmă și în practica legislativă a țărilor europene. Introducerea de noi proceduri probatorii adecvate și specifice, dar și în general de norme procedural penale, prin care să se creeze un mediu normativ corespunzător în care actele penale de criminalitate organizată să poată să fie descoperite și dovedite mai ușor și într-un mod mai eficient, precum și înființarea organelor speciale de stat instruite și responsabile pentru punerea în aplicare a acestora, au devenit pur și simplu inevitabile.

Cea mai largă parte a acestei lucrări, partea a treia, este dedicată însăși acestor aspecte. La această parte intitulată „*Aspecte de drept procesual penal privind combaterea criminalității organizate*”, sunt prezentate autoritățile de stat specializate în combaterea criminalității organizate în Republica Serbia și România, respectiv înființarea, organizarea, competențele și atribuțiile acestora și rezultatele pe care aceste organisme de stat le-au obținut în anul 2016, precum și tehnicile speciale de investigație, și „confiscarea extinsă” în legislația penală a Republicii Serbia și a României, ca mecanisme juridice speciale caracteristice în combaterea criminalității organizate.

Criminalitatea organizată este în esență un fenomen social foarte vast, complex, multi-dimensional, care, în mod inevitabil, necesită o abordare multidisciplinară a studiului științific și implică un proces extrem de complex și cuprinzător prin aplicarea unor numeroase metode și principii științifice. Când la aceasta se adaugă și compararea acestui

fenomen în două țări, respectiv reglementarea lui în două sisteme judiciare, este clar că un astfel de studiu nu este ușor de realizat.

În acest sens, pentru alcătuirea tezei au fost folosite mai multe metode științifice, începând cu metoda istorică, prin care este prezentată evoluția procesului de dezvoltare a sistemelor juridice și a normelor penale prin care societatea internațională, UE, Serbia și România s-au luptat și se luptă împotriva acestui fenomen infracțional. Luarea în considerare a împrejurărilor socio-juridice care au stat la baza elaborării și adoptării unor acte juridice este deseori necesară pentru a se explica înțelesul unor norme. Astfel, această metodă este folosită și în scopul prezentării *occasio legis*, respectiv pentru a desprinde motivul care a inspirat o anumită reglementare, sau scopul ei.

Ca metode care sunt inevitabile într-o lucrare științifică în domeniul dreptului, în teză sunt folosite și metoda logică care implică aprecieri raționale, realizate prin operațiuni de analiză logică a textului normativului, de analogie etc., precum și metoda sistematică, cea lingvistică și metoda autentică.

Teza de doctorat conține și prezentarea unor date privind efectele realizate în domeniul luptei împotriva criminalității organizate în aceste două țări, validarea și analiza lor. În acest scop, au fost folosite date statistice deja existente, precum și date recent colectate. În urma colectării datelor s-a trecut la modelarea și analizarea acestora, după care a urmat evaluarea rezultatelor. Prin aceasta s-au obținut date reprezentative în cifre, însă pentru a vedea care este adevărata semnificație a acestor cifre, a fost folosită și metoda calitativă de cercetare. Astfel, în această cercetare au fost folosite atât metodele cantitative, cât și cele calitative, acestea combinându-se într-o metodă mixtă de cercetare.

Totuși, „punctul forte” al tezei constă în stabilirea asemănarilor și deosebirilor între legislațiile penale în domeniul criminalității organizate în Republica Serbia și România, adică în analiza comparativă a legislațiilor acestor două state. Din această cauză, metoda comparativă este metoda dominantă în lucrarea noastră, ea fiind folosită pe parcursul întregii lucrări, atât în partea normativă, cât și pe cea teoretică, respectiv în analiza noțiunii de criminalitate organizată, a caracteristicilor sale dominante, precum și la compararea criminalității organizate cu conceptele terminologice similare.

În considerarea celor menționate, teza de doctorat „*Criminalitatea organizată în legislația penală a Republicii Serbia și a României*” reprezintă o analiză detaliată a ansamblului de elemente care converg la reglementarea penală a fenomenului de criminalitate organizată în Republica Serbia și în România, deschizând noi căi de reflecție asupra acestora.

În continuare redăm cele mai însemnate concluzii din teză.

Criminalitatea organizată în Republica Serbia și România, la fel ca și în marea majoritate a celorlalte țări din lume, reprezintă o amenințare foarte serioasă și reală la adresa dezvoltării relațiilor sociale, valorilor sociale, progresului în general.

Ca fenomen care reprezintă unul dintre cele mai complexe și mai periculoase genuri de infracționalitate, criminalitatea organizată cere o luptă constantă și eficientă împotriva tuturor formelor ei de manifestare.

Adoptarea legislației potrivite precum și consolidarea capacității de ripostare a organelor de stat responsabile de combaterea criminalității organizate, reprezintă principalele condiții în lupta împotriva acesteia.

Fără îndeplinirea acestor condiții, orice reacție împotriva criminalității organizate nu poate fi una eficace. Din această cauză, activitatea legislativă în lupta contra criminalității organizate trebuie să fie un proces complex și bine organizat de adoptare a unor norme de drept penal material și procesual, de drept administrativ, norme privind organizarea sistemului judiciar și a altor organe de stat, a celor privind executarea sancțiunilor penale, precum și a unor norme din domeniul economic, financiar, fiscal, etc. Legile adoptate trebuie să fie clare, precise și cuprinzătoare, deoarece doar în acest fel se va putea oferi organelor de stat chemate să le aplice sprijinul necesar și o bază solidă pentru lupta împotriva acestui rău devastator.

Criminalitatea organizată în Republica Serbia și România a apărut relativ târziu, în anii nouăzeci ai secolului trecut, odată cu trecerea de la economia de stat la economia de piață, de la regimul autoritar la regimul democratic. Factorii care au dus la dezvoltarea acestui fenomen infracțional în aceste două țări aflate în procesul de tranziție au fost sărăcia, șomajul ridicat, procesul de transformare a proprietății, corupția, neaplicarea sau aplicarea selectivă a reglementărilor, războaiele din fosta Iugoslavie și sancțiunile economice impuse Serbiei de către comunitatea internațională, respectiv aderarea României la Uniunea Europeană și „deschiderea” frontierelor.

Deși la început destul de rezervate, ba chiar „dezinteresate”, sau „orbe” la existența și dezvoltarea criminalității organizate pe teritoriul lor, la un moment dat, aceste două țări au început în cele din urmă să devină conștiente de aceasta și de faptul că acest gen de infracționalitate necesită o reacție urgentă și hotărâtă. În acest sens, Serbia și România au început treptat să modifice și să îmbunătățească corpul lor legislativ precum și să consolideze capacitățile de ripostare a organelor de stat.

Astfel, și Serbia și România au aderat la mai toate convențiile internaționale, la numeroasele declarații și documente juridice care afirmă necesitatea luptei împotriva criminalității organizate, care prevăd și recomandă unele măsuri și acțiuni adecvate pentru combaterea acesteia.

În Serbia, o determinare mai pronunțată din partea statului cu privire la combaterea criminalității organizate s-a putut observa abia la jumătatea anului 2002. Conducătorul acesteia a fost primul-ministru Zoran Đinđić, care tocmai datorită acestei determinării a sale, a fost ucis pe data de 12 martie 2003 de exponenții criminalității organizate. Deși într-un ritm mai lent decât cel imaginat și trasat de către regretatul prim-ministru, Serbia a continuat să construiască un sistem cât mai eficient pentru suprimarea, sau cel puțin pentru ținerea sub control al acestui fenomen, chiar și după moartea acestuia. Acest lucru s-a reușit prin reformarea legislației penale și înființarea unor organisme statale noi, cu competențe speciale.

Mult așteptata stabilire a bazei legislative pentru combaterea criminalității organizate în Serbia a fost în sfârșit făcută în iunie 2002 prin adoptarea *Legii privind organizarea și competențele organelor de stat în combaterea criminalității organizate*³.

Legea în cauză reprezintă începutul unei lupte organizate și sistematice împotriva criminalității organizate în Republica Serbia.

Prin această lege a fost (și este) reglementată înființarea, organizarea, competențele și atribuțiile organelor de stat și al unităților lor speciale, pentru descoperirea, urmărirea și procedura penală a infracțiunilor de criminalitate organizată, corupție și alte infracțiuni deosebit de grave. Prin adoptarea acestei legii și a unor ordonanțe guvernamentale s-au asigurat urgent condițiile tehnice necesare pentru funcționarea instanței, s-au dat atribuții speciale organelor pentru descoperirea și urmărirea penală a infracțiunilor de criminalitate organizată și s-a creat un sistem specific referitor la siguranța personală și salariul angajaților din aceste organe speciale pentru combaterea criminalității organizate. În concluzie, Legea privind organizarea și competențele organelor de stat în combaterea criminalității organizate în Republica Serbia reprezintă începutul luptei împotriva acestei forme de infracționalitate, în timp ce asasinarea prim-ministrului dr. Zoran Đinđić, a dat acestei lupte o dimensiune mult mai severă.

³ Publicată în Monitorul Oficial al RFI, nr. 42/2002 – În urma adoptării, această Lege a suferit o serie de modificări (însăși și denumirea legii a fost schimbată, acum fiind: *Legea privind organizarea și competențele organelor de stat în combaterea criminalității organizate, corupției și al altor infracțiuni deosebit de grave*), care au fost publicate în Monitorul Oficial nr. 27/2003, nr. 39/2003, nr. 67/2003, nr. 29/2004, nr. 45/2005, nr. 61/2005, nr. 72/2009, nr. 72/2011, nr. 101/2011 și nr. 32/2013.

Deoarece legea penală urmărește și reflectă realitatea socială, legiuitorul român nu a avut motiv pentru acordarea unei atenții mai mari criminalității organizate în perioada anterioară căderii regimului comunist în anul 1989. În această perioadă de orânduire totalitară, marcată de o circulație redusă a persoanelor și a bunurilor, de o conducere centralizată și o supraveghere generală asupra societății din partea statului și a partidului, criminalitatea organizată nu a avut posibilitate să se manifeste într-un mod semnificativ nici în această țară.

Însă, dacă e de înțeles faptul că în perioada comunistă nu s-a vorbit prea mult despre criminalitatea organizată, această „tăcere” a statului nu își găsește justificare în perioada de tranziție în care a intrat România după 1989, perioadă care a fost un „sol fertil” pentru dezvoltarea tipurilor clasice de grupări infracționale organizate. Astfel, suntem de părere că reacția autorităților române cu privire la apariția și dezvoltarea acestui fenomen social ruinos a fost destul de târzie. Chiar dacă la data de 14 decembrie 2000, România a semnat Convenția de la Palermo cu cele două protocoale adiționale ale sale, aceasta a fost ratificată abia doi ani mai târziu prin Legea nr. 565/2002⁴, iar cadrul legislativ pentru lupta împotriva acestui rău a fost creat abia în anul 2003, prin adoptarea Legii nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate⁵.

Totuși, analizând cadrul normativ actual al acestor două state, se poate concluziona că în momentul de față reglementările juridice care se referă la prevenirea și combaterea criminalității organizate în aceste două țări au ajuns să fie într-o mare măsură în conformitate cu instrumentele internaționale și în concordanță cu standardele drepturilor omului.

Astfel, conștiente de faptul că pentru a putea răspunde în mod adecvat la una dintre cele mai complexe forme de criminalitate, unde *modus operandi* al exponenților săi este adus aproape la perfecțiune, este necesar ca autoritățile de stat să fie „mai inteligente”, mai capabile, mai calificate și mai bine echipate decât criminalii, și Serbia și România au *înființat organe de stat speciale*, anumit instruite, organizate și echipate pentru prevenirea, detectarea, dovedirea, ba chiar și judecarea actelor de criminalitate organizată. În acest scop, în Serbia prin Legea privind organizarea și competențele organelor de stat în combaterea criminalității organizate a fost constituită Procuratura pentru Criminalitatea Organizată, căreia îi este dată competență specială de acțiune în toate cazurile cu privire la infracțiunile de criminalitatea organizată, corupție și alte infracțiuni deosebit de grave precis enumerate de această Lege. Această procuratură are sediu la Belgrad și este constituită pentru teritoriul întregii Republicii

⁴ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

Serbia. Sarcinile polițienești în privința acestor infracțiuni grele sunt date Serviciului pentru Combaterea Criminalității Organizate, iar o anumită specificitate a sistemului juridic al Serbiei este specializarea aparte a instanțelor de judecată pentru cauzele penale conduse cu privire la infracțiunile de criminalitate organizată, corupție și alte infracțiuni deosebit de grave. Astfel, legiuitorul sârb a înființat un departament aparte al Înalțului Tribunal din Belgrad pentru procedura în primă instanță în cazurile conduse pentru aceste infracțiuni, și o secție specială în Curtea de Apel din Belgrad pentru procedură în căile de atac.

Pe de altă parte, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a României, în anul 2004 a fost înființată Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (D.I.I.C.O.T.), structură specializată în combaterea criminalității organizate și a terorismului, principalul organism în suprimarea criminalității grave în România. Direcția își exercită atribuțiile pe întreg teritoriul României, prin procurori specializați în combaterea infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism care sunt repartizați în structura centrală de la București și în servicii sau birouri teritoriale în alte orașe ale României.

Totodată, ambele țări au *introdus în legislația internă definiția noțiunii de grup infracțional organizat*. Totuși, în timp ce Serbia aproape că a „copiat” această definiție după cea prevăzută de Convenția de la Palermo (unica diferență constând în faptul că în privința scopului general al activității infracționale, în Convenția de la Palermo este prevăzut că acesta poate fi obținerea unui avantaj financiar sau a unui alt avantaj *material*, pe când în legislația națională sârba, se prevede că avantajul poate fi financiar, sau (orice) *alt* avantaj, neprecizându-se că acesta trebuie să fie de natură materială), în Noul Cod penal legiuitorul român a renunțat la enunțarea explicită a scopului de asociere – *comiterea de infracțiuni grave și obținerea unui beneficiu de natură materială*.

Mai departe, deși în două moduri diferite, și Serbia și România *au incriminat toate formele de participare la o organizație criminală*. Astfel, în C.pen. al Serbiei este incriminată *infracțiunea de asociere în vederea comiterii de infracțiuni*, pe când România a reglementat în Codul penal al său *infracțiunea de constituire al unui grup infracțional organizat*. Analizând și mai larg partea specială a Codurilor penale ale acestor țări, concluzionăm că atât România cât și Serbia au reușit ca prin incriminări speciale să cuprindă în mod satisfăcător dimensiunea fenomenologică a criminalității organizate.

Pentru a permite o suprimare mai eficientă a infracțiunilor grave dar și colectarea mai ușoară a probelor necesare pentru trimiterea în judecată și condamnarea ulterioară a autorilor

lor, în ambele Coduri de procedură penală analizate sunt *introduse mijloace și metode de anchetă speciale* noi, care includ utilizarea de tehnologii noi și cunoștințe științifice moderne.

Indiferent că prin introducerea metodelor speciale de investigație în cadrul sistemelor juridice penale și înființarea autorităților specializate care, acționând în conformitate cu normele de procedură speciale, aplică aceste metodele, s-a creat o posibilitate de detectare și dovedire mult mai eficace a criminalității organizate, totuși s-a arătat că în lupta dintre statul de drept și criminalitatea organizată, acesta nu constituie o „armă” suficient de puternică. Conștiente de acest fapt, în anul 2008, prin *Legea privind confiscarea bunurilor provenite din infracțiune*⁶ în sistemul juridic sârb, iar în anul 2012, prin Legea nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal⁷, în aceste două țări a fost introdusă măsura *confiscării extinse*.

Deci, putem spune că, privind pe larg, și Republica Serbia și România și-au îndeplinit obligațiile care reies din tratatele și convențiile internaționale de a adopta măsuri legislative naționale necesare pentru lupta împotriva criminalității organizate. România ca membru al Uniunii Europene, care ca atare are obligația directă ca în legislația națională să implementeze instrumente juridice elaborate la nivelul UE, iar Republica Serbia ca țară care tinde să devină membru cu drepturi depline al acestei organizații.

Totuși, atunci când se analizează mai detaliat corpul legislativ al acestor două țări se observă că el nu este unul ideal, respectiv că pe planul prevederilor legislative în privința criminalității organizate, și legiuitorul sârb și cel român mai au încă „de lucru”.

Pe parcursul tezei sunt evidențiate numeroase lacune, inadvertențe și neajunsuri ale legislației în vigoare care impun demersuri legislative din partea acestor doi legiuitori. În acest sens, în baza prezentării legislațiilor penale în Republica Serbia și România privind criminalitatea organizată și a analizei comparative a acestora, precum și a opiniei formate despre eficiența sistemelor juridice în rezolvarea problemei criminalității organizate, în scopul îmbunătățirii sistemelor penale a acestor două state, în teză sunt date unele propuneri *de lege ferenda*.

În concluziile acestei lucrări sunt evidențiate încă o dată doar câteva soluții normative (oportune, sau mai puțin inspirate) din aceste două țări precum și unele propuneri *de lege*

⁶ Legea privind confiscarea bunurilor provenite din infracțiune, publicată în Monitorul Oficial al RS, nr. 97/08. După patru ani de la punere în aplicare a acestei Legi, la data de 8 aprilie 2013, *o nouă lege sub același nume* a fost adoptată – Lege privind confiscarea bunurilor provenite din infracțiune, publicată în Monitorul Oficial al RS, nr. 32/2013, cu modificările și completările ulterioare din anul 2016, publicate în Monitorul Oficial al RS nr. 94/2016.

⁷ Publicată în Monitorul Oficial al RO nr. 258 din 19 aprilie 2012.

ferenda pe care le considerăm că sunt de o importanță deosebită pentru reglementarea materiei criminalității organizate.

Mai întâi este subliniată, ca o posibilă obiecțiune, determinarea prea largă a grupului infracțional organizat în legislația penală a României. Considerăm că prin eliminarea elementului gravității infracțiunii scop din noțiunea de grup infracțional organizat, adică prin reducerea scopului asocierii la doar „comiterea uneia sau mai multor infracțiuni”, se mărește prea mult înțelesul grupului infracțional organizat, respectiv a criminalității organizate, ca una dintre cele mai grave forme de criminalitate. Suntem de părere că prin aceasta și normele procesual-penale speciale legiferate rămân fără *ratio legis*, având în vedere că scopul lor este să cuprindă doar acele forme de criminalitate care sunt considerate deosebit de periculoase și pentru care procedura de descoperire și de probare este mult mai dificilă.

În privința mijloacelor de probă speciale, considerăm că reglementările C.pr.pen.⁸ al Republicii Serbia au satisfăcut în bună măsură cerințele impuse de dreptul internațional și normele constituționale ale acestui stat. Desigur, există loc și pentru anumite îmbunătățiri. În acest sens, printre altele, am propus ca legiuitorul sârb să ia în considerare posibilitatea de a introduce în textul Codului de procedură penală soluțiile bune existente în Codul de procedură penală român pe care le-am subliniat în studiu, deoarece aceasta va avea, fără îndoială, un impact pozitiv atât la reprimarea criminalității organizate, precum și la protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Ne referim în primul rând la posibilitatea ca în cazurile urgente, procurorul să dispună unele mijloace de probă speciale, precum și la prevederea în mod explicit a celei de a treia condiție materiale a cărei îndeplinire este solicitată în mod explicit de către N.C.pr.pen.⁹ român pentru ca anumite metode speciale să poată fi determinate – *măsura să fie proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii*.

Pe de altă parte, deși are anumite soluții oportune și inovatoare, în Capitolul care reglementează *Metodele speciale de supraveghere sau cercetare* în N.C.pr.pen. al României în opinia noastră există anumite lacune și neajunsuri. Astfel, precizia insuficientă în cadrul prevederilor normative care reglementează această problematică și lipsa de restrictivitate a cazurilor în care acestea pot fi aplicate, nu este neglijabilă. Considerăm că legiuitorul român în mod nejustificat a mărit prea mult posibilitatea ca măsurile speciale să fie aplicate la un

⁸ Codul de procedură penală, publicat în Monitorul Oficial al RS, nr. 72/2011, nr. 101/2011, nr. 121/2012, nr. 32/2013, nr. 45/2013 și nr. 55/2014.

⁹ Noul Cod de procedură penală al României. Legea nr. 135/2010 publicată în Monitorul Oficial al RO, nr. 486 din 15 iunie 2010.

număr mare de infracțiuni „clasice”, respectiv la criminalitatea mai puțin periculoasă, punând sub semnul întrebării principiul proporționalității și *ratio legis* al acestor măsuri. Din cauza pericolului de intruziune în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, aceste măsuri speciale ar trebui aplicate doar în cazul acelor forme de criminalitate care sunt considerate deosebit de periculoase și pentru care procedura de descoperire și probare este mult mai dificilă. Între gravitatea infracțiunilor în a căror detectare și probare se aplică tehnicile speciale de anchetă și lezarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care se poate ajunge prin aplicarea acestora, trebuie să existe în mod neapărat o egalitate. Considerăm că la o asemenea „egalitate” se poate ajunge foarte greu în cazul în care metodele speciale se aplică la infracțiuni de o gravitate mai redusă. Atunci când este vorba de lipsa de precizie a prevederilor normative, cu siguranță cel mai mare neajuns al N.C.pr.pen. al României este lipsa de standardizare a normelor care trebuie îndeplinite pentru ca aceste măsuri speciale să poată fi dispuse. Mai precis spus, deși toate metodele speciale sunt cumulate într-o secțiune aparte și au numeroase elemente comune, Noul Cod de procedură penală al României nu conține prevederi generale care să se refere la toate metodele speciale, ceea ce considerăm un neajuns semnificativ al acestui Cod. Acest Capitol conține și alte imprecizii, omisiuni, chiar și anumite ilogisme, asupra cărora este atrasă atenția în partea tezei în care este comentată fiecare metodă specială de supraveghere sau cercetare în parte, precum și în concluziile capitolului XV al lucrării. Având în vedere toate acestea, accentuăm că este necesar să se efectueze o revizuire a dispozițiilor Capitolului IV din Titlul IV a Părții generale a Codului de procedură penală al României, corectând și remediind deficiențele identificate, menținând în același timp și, eventual, îmbunătățind soluțiile existente.

Din moment ce și Republica Serbia și România au aderat la aceleași tratate și convenții internaționale din care reies obligațiile de a adopta măsuri legislative naționale necesare în lupta împotriva criminalității organizate, precum și din cauză că, deși spre deosebire de România care este membrul Uniunii Europene, și care ca atare are obligația ca în legislația națională să implementeze și să pună în aplicare instrumente juridice elaborate la nivelul UE, datorită dorinței exprimate în mod evident de a deveni membru cu drepturi depline al acestei organizații, Republica Serbia își dă deja silința să-și apropie reglementările naționale cât de mult posibil de cele UE, este firesc ca reglementările naționale ale acestor două state să fie similare. Totuși, că între legislativul sârb și cel român privind criminalitatea organizată există diferențe semnificative, cel mai bine se poate observa în analiza comparativă a măsurii *confiscării extinse*.

Pe de o parte este soluția din N.C.pen. român, conform căreia pot fi confiscate numai bunurile dobândite după 21 aprilie 2012 – ziua în care a intrat în vigoare Legea nr. 63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, care a introdus pentru prima dată în dreptul penal român acest mecanism juridic. Astfel, legiuitorul român a inclus această măsură în instituțiile de drept penal „clasice” în N.C.pen. (sanțiuni – măsuri de siguranță), la care se aplică regulile generale ale dreptului penal. Datorit acestui fapt, confiscarea specială nu poate fi aplicată retroactiv. Mai mult decât atât, în articolul din N.C.pen. al României care reglementează confiscarea extinsă, este fixat și un termen de cinci ani *înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii* pentru verificarea provenienței bunurilor dobândite de persoana condamnată, fapt ce limitează și mai mult domeniul de aplicare al măsurii.

Pe de altă parte, în sistemul de justiție penală sârb, această măsură este prevăzută ca o măsură *sui generis* și, ca atare, este reglementată de o lege aparte – *Legea privind confiscarea bunurilor provenite din infracțiune – ZOIPKD*¹⁰. Această lege, relativ vastă, este alcătuită din 84 articole, iar potrivit ei, proprietatea care provine dintr-o infracțiune poate fi confiscată aproape nerestricționat. Respectiv, conform ZOIPKD, pentru ca măsura de confiscare a bunurilor provenite din infracțiune să poată fi aplicată, este suficient ca persoană să fi fost condamnată pentru executarea oricărei infracțiuni grave precis specificate în ZOIPKD, să existe circumstanțe care indică faptul că veniturile provin din (orice) infracțiune, câștigul material dobândit prin această infracțiune să depășească suma de un milion cinci sute de mii de dinari¹¹, și ca diferența dintre activele totale și veniturile legale ale acuzatului să fie evidentă.

Considerând fără rezerve că ideea ca măsura „confiscării extinse” să fie definită ca o măsură *sui generis* și ca atare să fie reglementată de o lege penală specială (*lex specialis*), este una bună, deoarece numai în acest fel se poate asigura aplicarea ei retroactivă, precum și aplicarea principiului „împărțirii” sarcinii probelor, care, toate împreună, oferă o bază bună pentru o luptă reușită împotriva criminalității organizate, în remarcările finale ale capitolului XVI din teză am încercat să justificăm că o astfel de măsură trebuie să fie o măsură *sui generis* în dreptul penal, căreia să-i fie aplicate norme speciale, care diferă în mod substanțial de la regulile „clasice” ale dreptului penal. Prin aceasta am dorit să „încurajăm” legiuitorul român ca în privința confiscării extinse să urmeze calea legiuitorului sârb, pentru a permite și asigura aplicarea în practică a acestei măsuri într-un mod mai „dureros” și mai sever.

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial al RS, nr. 32/2013 și nr. 94/2016.

¹¹ Aproximativ 12.000.00 de euro. *n.a.*

Din cele expuse, este mai mult decât evident că în acest domeniu există diferențe mari între legislația română și cea sârbă. Aceasta este, în primul rând produsul liberei alegeri a legiuitorilor, cu privire la modul de rezolvare a unei probleme.

Totuși, indiferent de cât de bine este reglementat domeniu criminalității organizate, dacă legile nu au aplicabilitate în practică, firesc că rezultatele în lupta împotriva acestui fenomen infracțional nu pot fi adecvate.

Prin analiza comparativă a datelor statistice a rezultatelor în practică ale Procuraturii pentru Criminalitatea Organizată din Republica Serbia și a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism a României, care am făcut-o la capitolul XIV al tezei, am ajuns la concluzia că deși după mărime și numărul de populație, România este mai mare decât Serbia (doar) de aproximativ 3 ori, D.I.I.C.O.T.-ul are anual de 10 ori mai multe cazuri de soluționat decât „procuratura specială” din Serbia. Conștienți de faptul că circumstanțele sociale, conștiința cetățenilor, obiceiurile, cultura, etc. nu sunt atât de diferite între aceste două țări, am încercat să aflăm justificarea acestei discrepanțe între numărul de cazuri. Răspunsul la această dilemă parțial se ascunde în faptul că noțiunea de grup infracțional organizat și, prin urmare, și criminalitatea organizată în România este mai larg înțeleasă decât în Serbia. În acest sens, numărul de cauze pe care D.I.I.C.O.T. le are de soluționat este (poate) „nereal”, adică, (poate) nu reflectă starea reală a criminalității organizate în România în contextul standardelor deja stabilite în doctrină și în normativul sârb și european. Pe de altă parte, cât de enorm pare numărul de 15.334 de cauze nou înregistrate în D.I.I.C.O.T. în anul 2016, într-o țară de 22.241.718 de locuitori, atât de mic este numărul de 186 de cauze pe care le-a format în acel an Procuratura pentru Criminalitatea Organizată în Serbia care numără 7.040.272 de locuitori. Respectiv, ni se pare că pe cât de larg D.I.I.C.O.T.-ul privește criminalitatea organizată, pe atât de strict este ea văzută cu ochii procurorilor din cadrul Procuraturii pentru Criminalitatea Organizată a Republicii Serbia. În acest mod am ajuns la impresia că aceste instituții evaluează poate puțin prea arbitrar conținutul normativ al noțiunii de grup infracțional organizat, ceea ce considerăm că ar putea fi unica justificare a acestei discrepanțe în numărul de cauze.

Însă, suntem ferm convinși că motivele pentru o astfel de atitudine nu trebuie să fie căutate în procuraturi, ci că aceasta este totuși o chestiune la care poate fi dat răspuns de alți reprezentanții ai statelor, sau mai concret spus – de voința politică.

Luând în considerare faptul că D.I.I.C.O.T.-ul funcționează cu 244 de posturi de procuror; 20 de posturi de specialiști; 158 grefieri – personal auxiliar de specialitate; 3 specialiști IT; 50 de posturi personal conexe; 17 posturi personal economic și administrativ; 1

post consilier juridic; și 44 posturi inspeciori antifraudă, și că acesteia i-au fost aprobate fonduri bugetare pentru anul 2016 în suma totală de aprox. 25 milioane de euro, determinarea României de a „lua în serios” infracționalitatea organizată, chiar și cea mai mică „scânteie” a acesteia, este evidentă.

Pe de altă parte, în Serbia situația este diametral opusă. În Procuratura pentru Criminalitate Organizată din această țară sunt promovați doar douăzeci de substituiți ai procurorului, numărul total de angajați în această Procuratură, împreună cu procurorul șef și substituiții procurorului fiind 67. Este clar că un număr atât de mic de procurori nu poate accepta mult mai mult de 186 de cazuri de criminalitate organizată, pe care să le poată rezolva într-un mod calitativ. Totodată, important de menționat este și faptul că pentru funcționarea Procuraturii pentru Criminalitatea Organizată au fost aprobate fonduri bugetare de aproximativ 2 milioane de euro. Considerăm că pentru o reușită combatere a infracționalității grave în acest stat este necesar să se aloce sume mai mari de bani, precum și urgent să se sporească capacitățile umane în Procuratura pentru Criminalitatea Organizată și Departamentul Special al Înalțului Tribunal de la Belgrad.

În această ordine de idei, ca o opinie finală am desprins impresia că indiferent de faptul că este posibil ca Republica Serbia are legi mai clare, mai precise, mai cuprinzătoare, mai reformiste, sau mai simplu spus – mai bune decât România în ceea ce privește fenomenul de criminalitate organizată, din rezultatele pe care România le obține în practică, se pare că România este totuși mai hotărâtă și că se „regăsește” mai bine în combaterea acestui fenomen social devastator.

Considerând că teza de doctorat *„Criminalitatea organizată în legislația penală a Republicii Serbia și a României”* poate fi utilă pentru o mai bună înțelegere a semnificației normelor, și pentru „gândirea” unor posibile noi soluții de drept penal material și procesual referitoare la infracțiunile și la procedurile privind infracțiunile de criminalitate organizată în Republica Serbia și România, ne-am străduit ca în lucrare să analizăm și să comentăm cât mai detaliat reglementările relevante pe acest plan, subliniind posibilele probleme controversate și sugerând anumite soluții, căi și direcții de interpretare și îmbunătățire a normelor juridice în aceste două țări.

Sperăm că analiza noastră asupra criminalității organizate în legislația penală a Republicii Serbia și a României, precum și indicarea dilemelor teoretice și practice care apar pe acest plan, va fi utilă tuturor celor chemați să propună, adopte și să aplice legi pentru

combaterea criminalității organizate, precum și să aprofundeze relațiile de bună vecinătate și cooperarea bilaterală în materie penală între aceste două țări, totul în scopul suprimării acestui rău și oferirii siguranței și îmbunătățirii vieții cetățenilor lor.

Cuvinte cheie: Republica Serbia, România, legislația penală, criminalitatea organizată, grup infracțional organizat, mijloace de probă speciale, „confiscarea extinsă”.

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

ABREVIERI	VI
INTRODUCERE	1
PARTEA ÎNTÂI	
NOȚIUNEA DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ	8
<i>I. ASPECTE PRELABILE PRIVIND CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ</i>	9
<i>II. DEFINIȚII DOCTRINARE ALE CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE</i>	21
II.1 CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE.....	21
II.2 CONCEPTUL DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ÎN LITERATURA STRĂINĂ.....	23
II.3 CONCEPTUL DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE DIN REPUBLICA SERBIA	29
II.4 CONCEPTUL DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE DIN ROMÂNIA	34
II.5 ANALIZA DEFINIȚIILOR DOCTRINARE	36
<i>III. NOȚIUNEA DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI DE GRUP INFRAȚIONAL ORGANIZAT ÎN LEGISLAȚIILE PENALE</i>	43
III.1 CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE.....	43
III.2 NOȚIUNEA DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI DE GRUP INFRAȚIONAL ORGANIZAT ÎN DOCUMENTE INTERNAȚIONALE	45
III.2.1 Acțiunea Comună 98/733/JAI a Consiliului Uniunii Europene.....	45
III.2.2 Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (Convenția de la Palermo).....	45
III.2.3 Decizia-cadru 2008/841/JAI a Consiliul Uniunii Europene	47
III.3 NOȚIUNEA DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI DE GRUP INFRAȚIONAL ORGANIZAT ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII SERBIA	49
III.4 NOȚIUNEA DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI DE GRUP INFRAȚIONAL ORGANIZAT ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A ROMÂNIEI	57
<i>IV. CARACTERISTICILE DOMINANTE ALE CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE</i>	64
IV.1 CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE.....	64
IV.2 EXISTENȚA ORGANIZAȚIEI CRIMINALE	67

IV.3 DURABILITATEA ORGANIZAȚIEI CRIMINALE	69
IV.4 COMITEREA DE INFRAȚIUNI GRAVE.....	70
IV.5 CARACTERUL NON-IDEOLOGIC.....	72
IV.6 ÎNCERCAREA PENETRĂRII APARATULUI DE STAT ȘI POLITIC PRIN CORUPȚIE.....	74
IV.7 PREDILECȚIE PENTRU FOLOSIREA VIOLENȚEI SAU A ALTOR MIJLOACE DE INTIMIDARE	78
IV.8 SPECIALIZAREA ȘI DIVIZIUNEA SARCINILOR	80
IV.9 ADAPTAREA LA SITUAȚIA SOCIO-POLITICĂ ȘI ECONOMICĂ CONCRETĂ	82
IV.10 STRUCTURA ORGANIZAȚIEI CRIMINALE CARE SE BAZEAZĂ PE IERARHIE, CONFIDENȚIALITATE, REGULI ȘI REGLEMENTĂRI EXPLICITE ȘI/SAU EXCLUSIVITATE MEMBRILOR.....	83
IV.11 ASPIRAȚII LA OBTINEREA ȘI DEȚINEREA MONOPOLULUI ASUPRA UNOR ACTIVITĂȚI ȘI/SAU TERITORII.....	87
IV.12 AMESTECUL DINTRE ACTIVITĂȚILE ILICITE CU CELE LICITE.....	88
IV.13 SPĂLAREA DE BANI.....	90
IV.14 CARACTERUL INTERNAȚIONAL	91
V. CONCLUZII – ELEMENTELE SUBSTANȚIALE ȘI DEFINIȚIA ORIGINALĂ A NOȚIUNII DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ.....	93
VI. CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ ȘI CONCEPTE TERMINOLOGICE SIMILARE.....	96
VI.1 CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE.....	96
VI.2 CRIMINALITATEA ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ.....	97
VI.3 CORUPȚIA ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	98
VI.4 CRIMINALITATEA TRANSNAȚIONALĂ (ORGANIZATĂ) ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	100
VI.5 CRIMINALITATEA INTERNAȚIONALĂ ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	102
VI.6 CRIMINALITATEA TRANSFRONTALIERĂ ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	103
VI.7 CRIMINALITATEA PROFESIONALĂ ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ.....	105
VI.8 CRIMINALITATEA „GULERELOR ALBE” ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	106

VI.9 CRIMINALITATEA PRIN ABUZ DE PUTERE, CRIMINALITATEA POLITICĂ ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	108
VI.10 TERORISMUL ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ	110
PARTEA A DOUA	
ASPECTE DE DREPT PENAL MATERIAL ALE CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE ...	112
<i>VII. CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE</i>	113
<i>VIII. PLURALITATEA DE INFRACTORI</i>	115
<i>IX. CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ ÎN PARTEA SPECIALĂ A CODURILOR PENALE A REPUBLICII SERBIA ȘI A ROMÂNIEI</i>	119
<i>X. INFRAȚIUNEA DE ASOCIERE ÎN VEDEREA COMITERII DE INFRAȚIUNI (Art. 346 C.pen. al Republicii Serbia)</i>	128
<i>XI. INFRAȚIUNEA DE CONSTITUIRE A UNUI GRUP INFRAȚIONAL ORGANIZAT (ART. 367 N.C.pen. al României)</i>	133
<i>XII. SCURTE CONCLUZII</i>	138
PARTEA A TREIA	
ASPECTE DE DREPT PROCESUAL PENAL PRIVIND COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE	139
<i>XIII. CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE</i>	140
<i>XIV. AUTORITĂȚILE DE STAT SPECIALIZATE ÎN COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE</i>	143
XIV.1 INTRODUCERE	143
XIV.2 AUTORITĂȚILE DE STAT SPECIALIZATE ÎN COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE ÎN REPUBLICA SERBIA	145
XIV.2.1 Procuratura pentru Criminalitatea Organizată	149
XIV.2.2 Serviciul pentru Combaterea Criminalității Organizate	151
XIV.2.3 Departamentele speciale ale instanțelor competente	152
XIV.2.4 Unitatea de detenție specială	154
XIV.3 AUTORITĂȚILE DE STAT SPECIALIZATE ÎN COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE ÎN ROMÂNIA	155
XIV.3.1 Direcția de Investigare a Infrațunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.....	155
XIV.4 ÎN LOC DE CONCLUZII – ANALIZA REZULTATELOR ÎN PRACTICA PROCURATURII PENTRU CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ DIN REPUBLICA	

SERBIA ȘI A DIRECȚIEI DE INVESTIGARE A INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ ȘI TERORISM DIN ROMÂNIA	169
<i>XV. TEHNICI SPECIALE DE INVESTIGAȚIE. O PARTICULATE A LEGISLAȚIEI PROCESUAL PENALE ÎN ACTIVITATEA DE COMBATERE A CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE.....</i>	175
XV.1 INTRODUCERE.....	175
XV.2 TEMEIUL JURIDIC INTERNAȚIONAL PENTRU UTILIZAREA TEHNICILOR DE ANCHETĂ SPECIALE	177
XV.3 PROCEDEELE PROBATORII SPECIALE ÎN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ AL REPUBLICII SERBIA	184
XV.3.1 Condițiile materiale pentru dispunerea de procedee probatorii speciale	185
XV.3.2 Procedura legală privind probele obținute prin utilizarea de procedee probatorii speciale	188
XV.3.3 „Descoperiri aleatorii” la care se ajunge prin executarea procedeele probatorii speciale	189
XV.3.4 Confidențialitatea informațiilor asociate cu procedeele probatorii speciale.....	190
XV.3.5 Tipuri de procedee probatorii speciale în Codul de procedură penală al Republicii Serbia.....	190
XV.4 METODE SPECIALE DE SUPRAVEGHERE SAU CERCETARE ÎN NOUL COD DE PROCEDURĂ PENALĂ AL ROMÂNIEI.....	203
XV.4.1 Metode speciale de supraveghere („Supravegherea tehnică”).....	204
XV.4.2 Metode speciale de cercetare	211
XV.5 OBSERVAȚII CONCLUDENTE ȘI ANALIZA COMPARATIVĂ A TEHNICILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚIE	224
<i>XVI.„CONFISCAREA EXTINSĂ” ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII SERBIA ȘI A ROMÂNIEI.....</i>	233
XVI.1 INTRODUCERE.....	233
XVI.1 DOCUMENTE INTERNAȚIONALE CARE REGLEMENTEAZĂ CONFISCAREA BUNURILOR DOBÂNDITE ÎN MOD ILICIT.....	237
XVI.1.1 Actele ONU privind confiscarea bunurilor dobândite în mod criminogen	237
XVI.1.2 Acte ale Consiliului Europei privind confiscarea bunurilor provenite din activități criminogene.....	241
XVI.1.3 Acte ale Uniunii Europene cu privire la confiscarea bunurilor obținute prin activități infracționale.....	243

XVI.2 CONFISCAREA EXTINSĂ ÎN REPUBLICA SERBIA (LEGEA PRIVIND CONFISCAREA BUNURILOR PROVENITE DIN INFRAȚIUNE)	246
XVI.2.1 Adoptarea, prevederile generale și aplicarea Legii privind confiscarea bunurilor provenite din infracțiune	246
XVI.2.2 Subiecții principali ai procesului confiscării bunurilor provenite din infracțiune	252
XVI.2.3 Procedura de confiscare a bunurilor provenite din infracțiune	257
XVI.2.4 Cooperarea internațională în procesul de confiscare a bunurilor provenite din infracțiune.....	273
XVI.2.5 Gestionarea bunurilor confiscate.....	277
XVI.3 CONFISCAREA EXTINSĂ ÎN DREPTUL PENAL ROMÂN	279
XVI.3.1 Noul Cod penal al României.....	279
XVI.3.2 Normele de drept procesual penal privind confiscarea extinsă în România.....	291
XVI.3.3 Procedul cu bunurile sechestrate și confiscate în România.....	292
XVI.4 ÎN LOC DE CONCLUZII.....	296
XVI.4.1 Natura juridică a confiscării extinse	299
CONCLUZII	310
XVII. BIBLIOGRAFIE	321
XVII.1 Tratate, cursuri, monografii	321
XVII.2 Articole, studii	325
XVII.3 Instrumente juridice internaționale.....	331
XVII.4 Legislație internă	334
XVII.4.1 Republica Serbia.....	334
XVII.4.2 România	335
XVII.5 Practică judiciară	339
XVII.6 Surse electronice.....	340